

Шембарецька О. С.
студентка магістратури
"Управління навчальним закладом"
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: osik_olichka@mail.ru

Управління виховним процесом у закладах позашкільної освіти
У статті висвітлюються складові управління виховним процесом у ПНЗ. Аналізуються публікації і праці науковців, які досліджували різні аспекти даного питання. Розкривається важливість позашкільної освіти, процесу виховання, багаторівневість управління виховним процесом, функції і завдання на кожному рівні управлінської діяльності. А також мета, об'єкти, суб'єкти і принципи управління виховним процесом у позашкільному навчальному закладі.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що різносторонній розвиток здібностей дитини є важливою складовою формування її особистості. Загальноосвітні заклади виконують затверджені на рівні держави програми, які не передбачають індивідуальний підхід до кожної дитини. Однак кожна людина має особисті вроджені таланти до певних видів діяльності і, в той же час, абсолютно посередні здібності до інших. Проте права вибору середня освіта не дає. Зовсім інша ситуація у позашкільних закладах. Вони надають дітям можливість задовольняти свої розважальні, духовні, пізнавальні, художні, фізичні та інші потреби у відповідності до їх нахилів та бажань. Тому організація корисного дозвілля дітей в позашкільних освітніх закладах є актуальною і важливою. На даний час завдяки зміні соціально-економічного та соціокультурного розвитку України, виникає потреба пошуку нових методів та прийомів управління заради досягнення ними конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Метою нашого дослідження є управління виховним процесом у ПНЗ.

Аналіз досліджень і публікацій. Управління виховним процесом у позашкільному навчальному закладі досліджували такі науковці як Л. Л. Кацинська, І. М. Мельникова, А. Й. Сиротенко, Т. І. Сущенко, Г. П. Пустовіт та ін.

Групою учених (М. Н. Булатова, Н. В. Жмарьов, А. П. Матвеев, В. М. Платонов, Б. М. Шиян) було розроблено принципи щодо процесу виховання у підростаючого покоління прагнень до духовного та фізичного здоров'я. Принципи управління виховним процесом досліджувалися різними науковцями, такими як: В. І. Бондар, Є. С. Березняк, Г. В. Єльнікова, В. Ю. Кричевський, В. І. Маслов, І. І. Мітіна, О. О. Орлов, М. С. Сунцов і ін. А. А. Пермькова, Т. І. Сущенко, В. І. Туташинський присвячували праці соціально-педагогічним аспектам виховання у ПНЗ; Г. П. Пустовіт виокремив дидактичні і теоретико-методологічні засади позашкільної освіти та виховання; розвитку еколого-натуралістичної освіти в позашкільлі України приділяв увагу В. В. Вербицький і Г. П. Пустовіт. О. В. Биковська досліджувала теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні, В. Є. Берека, Н. Ф. Харінко, Т. Д. Цвірова – історію становлення позашкільної освіти та її розвитку, Р. А. Науменко – управлінські аспекти у позашкільній освіті; питанням психологічного супроводу духовного розвитку і виховання творчої особистості присвячували роботи Е. О. Помиткін, В. В. Рибалка; валеологічному вихованню підлітків – Т. Г. Шаповалова; формуванню творчих здібностей учнів старших класів у процесі пошуково-дослідницької діяльності в Малій академії наук України – Л. І. Ковбасенко, Л. В. Тихенко; організації пошукової діяльності учнів – В. А. Редіна; формуванню і вихованню соціальних якостей учнів – О. В. Литовченко, С. Г. Мартова.

Виклад основного матеріалу. Виховання є цілеспрямованим процесом. Мета цього процесу відзначається гармонією соціальних та особистісних цілей, завдань, спільною працею задля їх досягнення.

На процес виховання впливає багато факторів це: родина, окремі педагоги, все суспільство в цілому з усіма рівнями виховних інститутів. І чим більш організованою, одностайною є виховна діяльність, тим успішніше її вплив на формування особистості дитини, учня...

Усесторонній розвиток є головною метою виховання дитини у позашкільних навчальних закладах, що охоплює розумове, трудове, моральне, естетичне, фізичне, патріотичне виховання які нерозривно пов'язані і взаємозалежні.

Залежно від направленості позашкільного закладу він може приймати участь у певних напрямках виховної діяльності. Основні з них:

– естетичне виховання: (виховання розуміння прекрасного, естетичних почуттів, здатності і потреби творити прекрасне і в житті, і в мистецтві [1]. Рабіндранат Тагор – індійський письменник, поет, композитор, художник, громадський діяч зазначив: – "неможливо виростити повноцінну людину без виховання в ній почуття Прекрасного".

– фізичне виховання: (виховання здорового покоління, бажання турбуватися про своє здоров'я, оволодіння різними видами спорту).

– екологічне виховання: (примноження в дитини екологічних знань, виховання любові до природи, бажання берегти і примножувати її багатства).

– науково-технічний напрямок.

Управління це вплив на людей, свідомо направлена дія на об'єкт управління для досягнення поставленої мети або вирішення суб'єктом управління конкретних завдань. Процес управління складається з таких етапів: аналіз, планування, мотивація, організація, прийняття рішень, реалізація рішень, контроль, аналіз відхилень, корекція.

Управління виховним процесом здійснюється багаторівнево:

1-й рівень – це директор позашкільного навчального закладу.

Ефективність застосовування всіх виховних засобів в позашкільному закладі залежить від особистості керівника. Він є своєрідним серцем педагогічних і соціальних перетворень від яких залежить успішність, імідж, конкурентноспроможність закладу.

2-й рівень – це заступники директора: з навчально-виховної, методичної роботи, а також з господарської діяльності.

Кожна з цих ланок, виконуючи свою частину роботи розвантажує керівника закладу. Хороший директор зможе правильно делегувати обов'язки і відповідальність заступникам при цьому не втрачаючи контролю над ситуацією.

Заступник директора з навчально-виховної роботи бере участь у підборі педагогічних кадрів, організовує підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності, у проведенні атестації педагогічних працівників; вносить пропозиції з удосконалення навчально-виховного процесу; здійснює контроль за навчальним навантаженням гуртків, складає розклад навчальних занять та інших видів навчально-виховної та культурно-масової роботи та ін.

Методист у ПНЗ: Організовує поточне і перспективне планування позашкільної роботи з учнями та її здійснення; координує роботу керівників гуртків; організовує і координує розробку

необхідної навчально-методичної документації; здійснює систематичний контроль за якістю навчально-виховного процесу, роботою гуртків і проведенням позашкільних заходів, відвідує позашкільні заходи, заняття гуртків, аналізує їхню діяльність, доводить результати аналізу до відома педагогів та ін.

3-й рівень – це такі суб'єкти виховного процесу у ПНЗ як: *Педагогічна рада* – постійно діючий дорадчий колегіальний орган освітнього закладу. До її складу входять: директор ПНЗ, заступники директора, педагоги, педагог-організатор, практичний психолог і соціальний педагог (за наявності таких у закладі), голова учнівського комітету, голова батьківського комітету, голови ради закладу і піклувальної ради. Головою педагогічної ради є директор ПНЗ.

Загальні збори – це вищий колегіальний орган громадського самоврядування в якому приймають участь усі члени навчально-виховного процесу ПНЗ.

Рада закладу. До ради обираються пропорційно представники від педагогічного колективу, вихованців, батьків і громадськості.

Художня рада створюється рішенням адміністрації закладу та затверджується наказом директора. До її складу входять: директор; заступник директора; методисти; практичний психолог; керівники гуртків; культорганізатор.

Методичні об'єднання педагогів – створюються з числа педагогів, що: організовують роботу творчих об'єднань за спеціальними профілями гурткової роботи, працюють над спільною методичною проблемою (темою) [2].

4-й рівень – це керівники гуртків, що безпосередньо впливають на виховання учнів закладу. Керують роботою секцій, гуртків, творчих об'єднань, клубів за інтересами; беруть участь у розробці перспективних та поточних планів роботи, навчальних програм, у проведенні практичних занять та організаційно-творчих заходів; проводять групові та індивідуальні заняття та ін.

5-й рівень – це батьківські комітети, конференції, збори, ЗМІ, ЗНЗ, ДНЗ (в яких навчаються і виховуються діти в основний час).

6-й рівень – це самі вихованці, через створення учнівських рад, конференцій.

Отже, кожний рівень має свою місію, свої завдання – є так званим гвинтиком у загальному механізмі управління виховним процесом у ПНЗ, що переслідує загальну мету.

Головною метою управління виховною роботою ПНЗ є: створення умов для формування гармонійно розвиненої, творчої, поважачої

природу та вихованої особистості, яка буде прагнути самореалізації, самовдосконалення; підняття конкурентноспроможності позашкільного навчального закладу; покращення іміджу ПНЗ.

Об'єктами управління виховним процесом у ПНЗ відповідно до функціонального призначення є:

- навчально-виховний процес;
- методична робота;
- дозвілєво-масова діяльність;
- система роботи з охорони праці і безпеки життєдіяльності;
- фінансово-господарська діяльність;
- зовнішні зв'язки закладу;
- робота з кадрами.

Головні завдання щодо управління виховним процесом у ПНЗ прагнуть: створити умови для формування гармонійної особистості; створити сприятливий соціально-психологічний клімат у закладі; сприяти розвитку особистості дитини; координація дій колективу від якого залежить ефективність виховного процесу у ПНЗ; сприяти формуванню і розвитку творчих рис характеру (ініціативності, допитливості, цілеспрямованості, наполегливості, працелюбності, винахідливості, організованості, відповідальності і ін.), інтелектуальних якостей (логічне мислення, спостережливість, цілісне сприйняття дійсності, фантазія, творча уява, інтуїція, пам'ять, увага тощо), творчої спрямованості особистості.

Жодна управлінська діяльність не можлива без дотримання певних принципів. Кількість сформульованих принципів щодо управління виховним процесом різними авторами перевищує 60. Проаналізувавши праці і дослідження науковців, які вивчали питання щодо принципів управління можемо зробити висновок про те, що не існує якоїсь сталої думки з цього приводу. Але ми виокремлюємо наступні принципи:

- принцип адаптивності – означає здатність адаптуватися і реагувати на певні зміни у соціальному житті;
- принцип системності – означає, що ПНЗ розглядається як велика соціальна система що складається з взаємопов'язаних елементів які розвиваються відповідно до поставленої мети;
- принцип зворотного зв'язку – має на увазі налагодження двостороннього зв'язку між суб'єктом і об'єктом у процесі взаємодії між ними. Відсутність зворотного зв'язку знижує, а іноді й унеможливорює ефективність праці.
- принцип цілеспрямованості – основоположний принцип для формування ефективного управління у соціальній системі.

Встановлення цілей і доведення їх до проміжних і кінцевого результатів. В. Г. Афанасьєв стверджує що безцільове управління системами соціального порядку не може існувати [3].

Отже, наше дослідження на цьому не вичерпане, а ставить за мету подальше вивчення даної проблеми.

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон України "Про позашкільну освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>. – Назва з екрана
2. Савенко Н. Структура громадського управління в закладі позашкільної освіти / Н. Савенко, О. Савенко // Позашкілля. – 2012. № 3 (63), березень.
3. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Євген Миколайович Хриков. – Вид. 2-ге доп. та доопрац. – Х. : Харків, 2016.

Шембарецкая О. С.

Управление воспитательным процессом в учреждениях внешкольного образования

В статье освещаются составляющие управления воспитательным процессом в учреждениях внешкольного образования. Анализируются публикации и работы ученых, которые исследовали различные аспекты данного вопроса. Раскрывается важность внешкольного образования, процесса воспитания, многоуровневость управления воспитательным процессом, функции и задания на каждом уровне управленческой деятельности. А также цели, объекты, субъекты и принципы управления воспитательным процессом в учреждении внешкольного образования.

Shembarecka O.

Management of educational process in institutions of adult education

The article highlights the components of educational process management in an institution of adult education. This one is analyzed publication works of scientists who have studied various aspects of the issue. It reveals the importance of adult education, the process of education, multilevel educational process management, functions and tasks at every level of management. Also, it shows us the aim, objects, subjects and principles of educational process in an institution of adult education.

